

כח וצונק כסל'כוכ
מאן: קלאס יוקב זאטל'ן

לייט ויש קלה לריס לזא מנ'ט (°) ס' קע'ד פ'ט' דאפ' ליכא דער'ף מי'יה
כוח קודם פ'ט' (°) ועסס' ליג ס'ך:

① ס'ט'וה העל'כוכ באש פ'ט'ק ס'מ'ן קקא

② פ'ן פ'ן זאט'ה ס'מ'ן 58

כתוב בשו"ע א"ח הלכות ר"ה ס"י תקפ"א בדברי הרב בהג"ה וז"ל: ויש מקומות שנוהגים שהמתפלל סליחות מתפלל כל היום. והוא מהברי הכל בו. וכתב ע"ד המג"א בס"ק ז' בשם (מעגלי צדק) (עטרת צבי) אפילו ערבית שהמתחיל במצוה אומרים לו גמור ע"כ. והנה הדברי המג"א אלה משמע דר"ל אפי" ערבית שלאחריו, וכן פירשו בפמ"ג ובספר מחצית השקל. ואמנם כבר תמה על זה בספר אליהו רבא דבדרכי משה [הארון] איתא להדיא דערבית שלפניו. וכ"ה באמת בס' הכל בו עצמו שמשם מקור דין זה וז"ל: וגם יש מקומות שנהגו שמי שמתפלל באשמורת מתפלל אמש ערבית וגם מתפלל בבוקר כשחרית. ואמנם דברי רבינו המג"א מש"כ בשם (מעגלי צדק) (עטרת צבי) דהטעם הוא דכל המתחיל במצוה אומרים לו גמור [וכן ציין הגר"א ז"ל דכן הוא בירושלמי בסופ"כ דמגילה דהמתחיל במצוה אומרים לו גמור]. והדבר תמוה לי הפלא ופלא דמהו ענין זה להמתחיל במצוה, דהתם דעוסק במצוה אחת צריך לגמור, אבל הכא המצוה שהתחיל כבר גמרה ומהו ענין סליחות לתפלה. ועוד דאף בתפלה גופא אטו מי שמתפלל שחרית צריך להתפלל מוסף, ואדרבא מלשון המשנה מוכח דמוסף היה מתפלל אחר, כמו דתנן בר"ה (לב. ב) השני מתקיע, וכן תנן דכתענית ההאחרון מזכיר, וע"כ משום שהוא מצוה אחרית. ואדרבא מהשי"ס דר"ה שם מבואר דאדרבא דעיקר המצוה הוא שיתפלל אחר משום דברוב עם הדרת מלך. וכן ככהניס בשעת עבודה היו מחלקים לכמה כהנים כדי שיזכרו רבים במצוה, וכן אמרינן להדיא ביומא ד' ס"ו ע"ב דהפייס הרביעי מי מעלה אברים מן הכבש למזבח, ואמרינן עלה מתני' דלא כר"א בן יעקב דתנן ר"א בן יעקב אמר המעלה אברים להכבש הוא מעלה אותן למזבח, ואמרינן במאי קמפלגי, ואמרינן דרבנן סברי דברוב עם הדרת מלך ור"א בן יעקב סבר דבמקום שכינה לאו אורת ארעא וידוע דהלכה כרבנן. אלמא דאפי" בחד מצוה נמי מצוה לזכות רבים במצוה זו, וזהו כבוד שמים שיהא נעשה ע"י רבים ולא שייך זה להמתחיל במצוה אומרים לו גמור [נמה שהקשה על זה מהירושלמי דמיירי נמי מענין הקרבה יבואר לקמן אי"ה]. והלכך תפלה נמי שהיא במקום קרבן אדרבא מצוה שיהא מתחלק לכמה אנשים אפי" באותו תפלה, דזהו כבוד שמים שיהא העבודה נעשית ע"י כמה אנשים דכתיב ברוב עם הדרת מלך. וכמו בתמיד שהיו זוכין בו י"ג כהנים.

ואנתנו לא נדע וכו', קדיש שלם עם התקבל. אע"ג שבכל ימות השנה אין אומרים התקבל אלא אחר תפלה שמונה עשרה, שכן הוא משמעות לשון צלותהון שפירושו תפלה, וסתם תפלה רצה לומר תפלה שמונה עשרה, שאני סדר הסליחות שנתקנו כולם על סדר התפלה של כל היום, כי הפסוקים שקודם הסליחות הם כנגד פסוקי דומרה, והסליחות עם הי"ג מרות שאומרין בין כל אחת ואחת הם במקום תפלה י"ח, שעיקר התפלה הוא י"ג מרות, ואח"כ נופלין על פניהם כמו אחר כל התפילות ומסיימין ואנתנו לא נדע, לכך אומרים אחריהם קדיש שלם עם התקבל כמו אחר גמור כל תפלות השנה.

② פ'קו'ל' תפלי' ס'מ'ן ס'מ'ן וכו' כ'ו' ס'מ'ן

והנה סדר הסליחות ע"י במנהגים ובלבוש שפותח באשרי והטעם כדי שיאמר אח"כ קדיש ואומר אח"כ פסוקי לך ה' הצדקה וכו' ושומע תפלה ואם לא היה עשרה בשעת אמירת אשרי וכאו אח"כ יאמר קדיש אפילו באמצע הפסוקים ע"ש (רק שיאמר ג' פסוקים אחר שבאו המנין, א"ר) והטעם שהקפידו לומר קדיש קודם הסליחות אפשר עפ"י מ"ש הלבוש דהסליחות נחקנו על סדר תפלה כל היום שהפסוקים שקודם הסליחות הם כנגד פסוקי דומרה (ואפשר מטעם זה בחרו דוקא במזמור אשרי מפני שהוא ראש לפסד"ו) והסליחות עם הי"ג מרות הם כנגד תפלה י"ח (ואפשר מטעם זה אין פוחתין מג' סליחות כנגד הג' תפלות ביום) ואח"כ נפ"א וקדיש התקבל ע"ש וקודם כל תפלה אומרים קדיש ואפשר גם מטעם זה בחרו דוקא במזמור אשרי כמו בכל תפלה שאומרין אשרי ומטעם זה נראה גם כן דאף שאומר סליחות ביחיד יש לומר אשרי אף שאין אומר אח"כ קדיש כמו בכל תפלה וכמדומה שכן המנהג (והנה אשרי וקדיש ופסוקי לך ה' הצדקה איתא גם בסידר ר"ע אך פסוקי שומע תפלה ליתא שם אך מזכרים הם במחזור ויטרי (ס"י קל"ד) וע"ש שרשי ד"ל תקנוהו):

③ קו'ל' ס'מ'ן ס'מ'ן ס'מ'ן וכו' ס'מ'ן ס'מ'ן

נתאחר לבוא לסליחות, אם יתחיל באשרי מי שנחאחר קצת לבוא לביהכ"נ לאמירת סליחות, יש לעיין אם יאמר תחילה אשרי אף שעיי"ז יחסר סליחה אחת עם הציבור, או יאמר מיד הסליחות עם הציבור. ולכאורה בפשטות היה מקום לומר דעדיף לומר הסליחות עצמן עם הציבור, דהא אשרי אינו חלק מהסליחות עצמן. אך באמת עדיף לומר אשרי תחילה, וטעם הדבר, דעיקר תקנת הסליחות מעיקרו היה לומר אשרי ואח"כ פסוקים וי"ג מרות, וכמשך הזמן הוסיפו לומר ג"כ סליחות ופיוטים, ונמצא דבאמת אשרי הוא מעיקר צורת הסליחות. וכן אמר לי הגר"י ראטה שליט"א.

④ כ'מ'ן ס'מ'ן ס'מ'ן קקא ס'מ'ן

יש מקומות נוהגים שהמתפלל סליחות מתפלל (ח) (יד) כל היום (כל ט):

⑤ מ'ן ס'מ'ן ס'מ'ן ס'מ'ן

ז כל היום. אפי" ערבית שהמתחיל במצוה אומרים לו גמור (מ"ג) וז"ל דמטעם זה סוף קודם לאל ולמוכל ולי"ח

והלכך אף שבמצוה יחידית שאינה מענין עבודה אמרינן דמי שהתחיל צריך לגמור, ואדרבא משמע שאינו רשאי להניחה לאחר, וכמו דאיתא

בסופ"ק דסוטה (י"ג, ב) גבי יהודא, מ"מ במצוה שנעשית
ברבים להוציא רבים ידי חובתן, אדרבה הוא להיפוך
ממש דצריך דווקא לחלקה, ואינו יכול המתחיל לומר
דשייך לו, משום דכבוד שמים עדיפא מכבוד הדיוט ואין
אנו חוששין על כבודו כלל כיון שכבוד המקום שיהא
נעשית ע"י רוב עם, כן ג"ל הדבר ברור בלי ספק, ומה
שקשה ע"ז מאיזה מקומות אחרים דמבואר לכאורה
הדיפך מדברינו יבואר בסמוך אי"ה.

7
פ"ק פ"ק פ"ק

כתב הרמ"א באור"ח סי' תקפ"א ס"א "ויש מקומות
נוהגים שהמתפלל סליחות מתפלל כל היום".
והטעם מבואר במג"א שם דהמתחיל במצוה אומרים
לו גמור. וכבר תמחו ע"ז האחרונים [יעוין ת' בנין
שלמה סי' ל"ז] דמה שייך הכא הכלל דהמתחיל במצוה
אומרים לו גמור, הא דין זה לא נאמר אלא בגוף
המצוה שעוסק בה שצריך לגמור אותה, אבל הכא
הלא את המצוה שהתחיל גוף אמירת הסליחות כבר
סיים, ושאר תפילות היום הם מצוות צפני עלמס
ואין להם שייכות כלל להסליחות, ואטו המתפלל
שחרית בכל ימות השנה מתפלל כל היום מטעם
המתחיל במצוה, וז"ע.

והנראה מבואר מזה, דכל עיקר ענינם של סליחות
הוא כהקדמה ותוספת לכל תפילות היום,
ותוספת התפלה והתחנונים של סליחות הם לקבלת
כל תפילות היום, והם תוספת של תפילה על תפילה,
וע"כ אם ישכים אדם לומר סליחות ואח"כ לא יתפלל
עוד את כל תפילות היום, אף ידי חובת סליחות לא
יאל, וא"כ מבואר היטב דינו של הרמ"א, דסליחות
כיון שכל עיקר ענינם הוא בצירוף כל תפילות היום,
ע"כ שייך לומר בהם המתחיל במצוה אומרים לו
גמור, ומש"כ תפילת שחרית ושאר תפילות היום, כל
תפילה ותפילה היא חיוב צפני עלמה, וע"כ לא שייך
לומר שהמתפלל שחרית יתפלל שאר תפילות, דמצוות
חלוקות הם.

ויסוד לזה מצינו בתפילת נעילה, שכך כתב זה
הרמב"ם בפ"א מתפלה הל' ז' "וכן תקנו תפלה
אחר תפלת מנחה סמוך לשקיעת החמה ביום התענית
בלבד, כדי להוסיף תחינה ובקשה מפני התענית", הרי
דהתפלל של נעילה הוא ריבוי תפילה ["ללותא
יתירתא"], ומפורש כן בצירושלמי (פ"ד דתענית ה"א)
דיקוד תפילת נעילה יליפין מהפסוק גם כי תרבו
תפלה אינני שומע מיכן שכל המרצה בתפלה נענה.
ופשוט לפ"ז דמי שלא התפלל כל תפילות היום של

יוהכ"פ שחרית ומוסף ומנחה, ולעת ערב הוא צ"ל
להתפלל נעילה, דחינו רשאי להתפלל דגדר ענין נעילה
הוא ריבוי תפלה, וצ"ל כל תפלות היום אין כאן ריבוי
תפלה, והנה הגר"מ ז"ל היה מסופק אם די צמח
שהתפלל אחת מתפילות היום, או דצריך דוקא לכל
תפילות היום, אולם רבינו ז"ל פשיטא ליה דלא חשיבא
נעילה לריבוי תפילה, אלא אי"כ התפלל את כל תפילות
היום, דאז יש לו להוסיף תחינה ובקשה מפני
התענית. - וכעין זה נראה הגדר בתפילה של סליחות
שהיא הקדמה לכל תפילות היום.

פ"ק פ"ק פ"ק
פ"ק פ"ק פ"ק

ואמר בסוף הדרישה כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, תימא למה אמר
יעקב יותר מאברהם ויצחק, וי"ל יעקב הוא משפט משום דאברהם הוה עוקר ויצחק
נעקר, ובכמה מקומות נזכר שעקירה היא רחמים, ואמר מקצת בני אדם עומרים לסליחות
ואח"כ הולכים לצרכיהם, או ישנים ולא באו לביהבינן לברכו ולקדושה הם טועים, כי
התפלה בכל יום בא[ה] במקום התמיד, והיא עיקר יותר מהסליחות, כי הסליחות אינם
באים רק כדי שיהא התפלה לרצון, ואמר משל לזה למי שיבא לו אורה חשוב נתן לו
חבשיל קודם, ואין להאריך.

פ"ק פ"ק פ"ק
פ"ק פ"ק פ"ק

כשחל ר"ה ביום ה' נוהגין לעמוד סליחות ביום ראשון שלפניו, משום דצריכין ג'
ימים להכנה, מיה, עמוד ביום ב' דהוי נמי ג' ימים לפני ר"ה, וי"ל לעולם עומדין ביום
ראשון, משום שהוא סמוך לשבת, ונהג כל אדם ללמוד בשבת, וכן הוה בימיו, משום
דאין לאדם עסקים, וגם יש לו פנאי ללמוד, והביא משל כשבאו ישראל לא"י רוצה
תורה לחגור שק משום כשהיו ישראל במדבר היו פנויים ממלאכה, והיו לומדים תורה,
אבל עתה כל אחר ואחר הולך לברמו, [ואינם לומדים תורה], אמר הקב"ה משל לשחי
אחיזת ואחז [לוקח] לאיש ואין לה בת זוגה כו' כך השיב הקב"ה יש לך בת זוגו
ושבת שמו, ובשבת הם פנויים ממלאכה, והיו לומדים תורה, לכך טוב להתחיל ביום א'
כי העם שמחים מחמת מצות התורה שהם לומדים בשבת, וגם מחמת ענג שבת,
ואמרינן (ישמו) אין השכינה שורה לא מחמת עצלות ולא מתוך עצבות אלא מתוך
שמחה של מצוה, לכן טוב להתחיל להתפלל מתוך שמחה של מצוה, וגם הפייש התחיל
במוצאי מנוחה.